

De drek moet ergens heen

DOOR
SELM WENSELAER

Kan kunst de
publieke ruimte
nog ontregelen?

IN GESPREK MET

In het najaar van 2019 zal er een nieuw project van beeldend kunstenaar en theatermaker Dries Verhoeven (1976) verschijnen op de NDSM-werf. Het werk, dat zich op de grens van theater, performance en installatie bevindt, gaat over hedendaags drugsgebruik- en beleid.

Regisseur Selm Wenselaer (1983), die zelf ooit onderdeel was van een performance van Verhoeven, gaat in gesprek met de kunstenaar over zijn werk, het effect van een 'Drugstore' op een plek als de NDSM en het gevaar van heldere morele posities.

*Dries
Verhoeven*

Wat betekent het vermijden van pijn, van eenzaamheid, van ongemak, van onvermogen? Is de ideale mens iemand die zijn mentale conditie kan bijsturen

Alle foto's: Studio Dries Verhoeven / Willem Popelier

moeten we het mens-zijn in al zijn onvolmaaktheid accepteren?

HAPPINESS

"De installatie *Happiness* verkent de menselijke behoefte om af en toe in een staat van roes te verkeren, de behoefte aan een leven in de overtreffende trap, bijvoorbeeld door de inname van antidepressiva, XTC, pijnstillers... Alles wat beschikbaar is om onze geest te beïnvloeden, van recreatieve drugs tot antidepressiva, nu en in de nabije toekomst. Het taboe daarop neemt stilaan af, zowel op het recreatieve als op het medicinale vlak, maar toch worden mensen nerveus als je praat over de farmaceutica van de bewustzijnsbeïnvloeding. Ik voel al langer de behoefte om dat ongemakkelijke gesprek om te zetten in een werk. Er zijn genoeg mensen in mijn eigen vrienden-

kring die antidepressiva of af en toe drugs gebruiken. Ik zelf ook. Ik denk dat we, op het moment dat we in toenemende mate onze toevlucht zoeken tot dit soort middelen, het daar ook in het openbaar over mogen hebben."

"In het najaar van 2019 komt op de NDSM-werf een apotheekgebouwtje te staan waar een menselijke robot werkt als apothekers-assistente. Ze spreekt over de chemische middelen die gebruikt kunnen worden om de geest te beïnvloeden. De toon is

objectief: de robot is een entiteit die geen wetenschap heeft van de sociaal-maatschappelijke connotaties van recreatieve drugs en antidepressiva. Als niet-mens vormt ze een spiegel voor ons eigen mens-zijn, dat we inmiddels met artificiële middelen kunnen beïnvloeden. Je zou kunnen zeggen dat we programmeerbaar worden in ons gevoel. Door het werk op die locatie te plaatsen, vlakbij de pont, gaat het ook over de publieke omgang met dit soort middelen. Ik probeer tastbaar te maken wat normaliter wordt besproken op het toilet van de nachtclub of achter de deur van de psychiater of de huisarts."

"De centrale vraag is: hoe gaan we hier nu en in de toekomst mee om? Vraagt de toe-

genomen behoefte naar dit soort middelen om een meer pragmatische manier van omgang? Er zijn genoeg denkers die zeggen dat over 50 jaar drugsgebruik veel vanzelfsprekender zal zijn dan nu. Misschien dat we dan wel dagelijks iets tot ons nemen om onze geest te beïnvloeden. Kunnen we ons voorstellen dat er landen zijn die MDMA in het drinkwater doen? Zoals Donna Haraway zegt, begint de tegenstelling tussen organisme en machine te vervagen, we zijn steeds meer hybriden. Waarom zouden we die ontwikkeling blokkeren. Omgekeerd:

Wat betekent het vermijden van pijn, van eenzaamheid, van ongemak, van onvermogen? Is de ideale mens iemand die zijn mentale conditie kan bijsturen of moeten we het mens-zijn in al zijn onvolmaaktheid accepteren?"

ONTSMETTING

"De publieke ruimte beschouw ik als politieke ruimte. Het is een plek waar we elkaar kunnen ontmoeten om het te hebben over datgene dat goed en wenselijk is. Ik maak installaties die utopische of dystopische weergaven zijn van een reële situatie. Ze stellen de kijker de vraag: hoe ver staat de voorgestelde situatie af van de reële of ideale wereld? Mijn werk functioneert er-

gens in het schimmige grensgebied tussen werkelijkheid en representatie."

"Ik merk dat het steeds moeilijker wordt om de publieke ruimte te ontregelen. Er is een beweging gaande richting de ontsmetting van dat gedeelde domein, richting een ruimte die alleen nog maar de meest wenselijke vorm van mens zijn laat zien. De bewegingsvrijheid daarbinnen wordt steeds kleiner en de mogelijkheid van wat een gedeelde ruimte zou kunnen zijn, beperkt. Op het moment dat wij alleen nog

maar in een soort etalage van de wereld rondlopen, druk je de stront onder de stoep. Die gaat daar liggen rotten. Ik hecht waarde aan 'graffiti', aan de tegenstem, aan de tegenbeweging die ons het hier en nu laat bevragen. Die ons elke keer weer de vraag stelt: moeten we de besmette muur nu wit schilderen of niet? Moeten we er weer overheen met de verf of niet? In het verven nemen we stelling."

NDSM

"De NDSM-werf is een spannende ruimte, er bestaat nu nog onhelderheid. Een ingreep die een kunstenaar in de publieke

de maatschappij maar nooit zo zichtbaar voor je neus staat."

"De NDSM-werf is een van de weinige plekken in Amsterdam waar de publieke ruimte zo lang bespeeld kon worden. Op relatief korte termijn kan ik er iets maken dat lang kan staan. Dat levert een interessante dynamiek op – het staat er bijvoorbeeld ook tijdens het Amsterdam Dance Event. Ik ben benieuwd hoe het werk resoneert bij het dance publiek."

"Tegelijk voel je dat de gentrificatie zich ook hier doorzet. Ook hier dreigt de ontmetting door de toe-eigening van vrije

ruimte doet wordt niet direct als zodanig herkend. Pal voor het Stedelijk Museum zou het werk misschien zijn wilde haren verliezen. Hier kan je nog in een zekere marge fungeren, dingen zien er onbelangrijker uit, dat ontregelt lekkerder. Je krijgt een publiek dat met werk geconfronteerd wordt zonder dat ze zich daar op heeft kunnen voorbereiden. Zonder dat ze het gelijk op meta-niveau gaan beschouwen. Ze zien straks dat winkeltje met de deur wagenwijd open staan, ik verwacht dat ze er met een zekere achteloosheid naar binnen lopen. Daar kunnen ze zich verhouden tot iets dat misschien wel in abstractie aanwezig is in

ruimte door projectontwikkelaars en allerlei partijen die de financiële waarde zien van zo'n plek. Ook al blijven we poetsen, de drek moet toch ergens heen. Een publieke ruimte waar die stront daadwerkelijk een plek krijgt, waar je de 'graffiti' altijd zichtbaar laat, die voorkomt dat een alternatieve werkelijkheid zich alleen nog maar in de kelders afspeelt. Dat is denk ik een behoefte die ik voel: de behoefte om die kelder af en toe zichtbaar te maken, om af en toe de kelderdeur open te zetten en om in het geval van *Happiness* de onzichtbare wereld van de drugsverstrekking zichtbaar te maken."

AUTONOMIE

"Een werk begint wanneer ik me niet helder weet te verhouden tot een politiek-maatschappelijke realiteit. Het is een vorm van ontregeling in mijn eigen hoofd. In de zoektocht naar een positie stuit ik altijd op contrasterende posities. Vaak lukt het me niet om een leesbare morele positie in te nemen, het voelt dan oneerlijk om helderheid te suggereren. Eerder zoek ik naar manieren om de kortsluiting te delen met een publiek, om tegengestelde polen te verenigen. De bezoeker kan soms gefrustreerd een werk verlaten, omdat hij geen duidelijke antwoorden krijgt. Ik houd

daadwerkelijke actie in de weg. Volgens Susan Sontag denken we door te kijken naar het leed, al iets op te lossen. Dus op het moment dat wij een geëngageerde film bekijken over welke misstand in de wereld dan ook, denken wij ons geweten ergens te verlichten, via de blik. Kunst is over het algemeen beter in staat prachtige problemen te creëren dan ze op te lossen. Kunst is geen kompas - maar ze is wel heel goed in staat om met dat kompas

te schudden. Zo raakt de kijker verward over de weg die hij moet gaan. Het is die verwarring die me interesseert."

"Het blijft altijd weer zoeken naar de beste parameters waarin je die verwarring kan laten ontstaan. Op het moment dat ik merk dat het werk voor mezelf te duidelijk wordt, te herkenbaar in stijl, dan word ik daar opstandig van. Ik denk dat veel mensen in de beeldende kunst me van harte zouden

aanraden wat meer signatuur in mijn werk te ontwikkelen, wat consistentier te zijn in vorm en inhoud. Dat is natuurlijk waar verzamelaars op zitten te wachten: dat een nieuw werk zich verhoudt tot het succesvolle, in het oog springende werk dat je daarvoor hebt gemaakt. Omdat dat tot waarde-verschaffing leidt. Ik mag me gelukkig prijzen dat ik niet afhankelijk ben van verzamelaars."

Op het moment dat wij alleen nog maar in een soort

rt etalage van de wereld rondlopen, druk je de stront onder de stoep. Die gaat daar liggen rotten.